

Gelişmiş Ülkeler

- 43 Bahamas
- 44 Lithuania
- 45 Chile
- 46 Argentina
- 47 Kuwait
- 48 Latvia
- 49 Montenegro
- 50 Romania
- 51 Croatia
- 52 Uruguay
- 53 Libyan Arab Jamahiriya
- 54 Panama
- 55 Saudi Arabia
- 56 Mexico
- 57 Malaysia
- 58 Bulgaria
- 59 Trinidad and Tobago
- 60 Serbia
- 61 Belarus
- 62 Costa Rica
- 63 Peru
- 64 Albania
- 65 Russian Federation
- 66 Kazakhstan
- 67 Azerbaijan
- 68 Bosnia and Herzegovina
- 69 Ukraine
- 70 Iran Islamic Republic of
- 71 The former Yugoslav Republic of Macedonia
- 72 Mauritius
- 73 Brazil
- 74 Georgia
- 75 Venezuela, Bolivarian Republic of
- 76 Armenia
- 77 Ecuador
- 78 Belize
- 79 Colombia
- 80 Jamaica
- 81 Tunisia
- 82 Jordan
- 83 TÜRKİYE**
- 84 Algeria
- 85 Tonga

Günümüzde Mevcut olmayan Devletler

❖ Devletler yıkıldıkları için,

(Osmanlı , İmparatorluğu, Prusya, Avusturya-Macaristan İmp., Yugoslavya Krallığı, Yugoslavya federal Cum., SSCB, Çekoslovakya...)

❖ İşgal edildikleri için,

(Tibet-Doğu Türkistan, Çin)

❖ İsimlerini Değiştirdikleri için,

(Burma: Myanmar, Seylan: Sri Lanka, Rodezya:Zimbabwe, Siam:Tayland, Zaire:Dem.Kongo Cum.)

❖ **Başka devletlerle birleştikleri için,**

(Doğu Almanya+Batı Almanya: **Almanya Federal Cumhuriyeti,**

Kuzey Yemen+Güney Yemen: **Yemen Cumhuriyeti,**

Tanganika+Zanzibar: **Tanzanya,**

İskoçya+Galler+İngiltere:(UK)Birleşik Krallık...) **Yok olmuşlardır**

Özelliği Olan Bölgeler ve Devletlerin Fizyografik Sınıflandırılması

Dünyadaki bazı yerler çok bilinip tanınmasına karşılık bir devlet ya da ülke değildir.

Hong Kong: 1997'ye kadar Britanya Krallığına bağlı bir sömürge iken, bu tarihten itibaren Çin Halk Cumhuriyeti'ne bağlı özel yönetim bölgesidir. Hong Kong, Asya'nın en büyük serbest pazarı ve limanı, en işlek ticaret, endüstri ve turizm merkezidir.

Bermuda: (Bermuda Adaları/ *Somers Adaları*), Atlas Okyanusu'nda, ABD'nin doğusunda, Karayipler'in kuzey açıklarında bir takımadadır. İngiltere'nin denizaşırı topraklarından biridir. Bermuda dahil yedi, ana ada ile 150 küçük adadan oluşur. Yüzölçümü 53,3 km²'dir.

Günümüzde, bir finans, ve bir turizm merkezi olması nedeniyle, Bermuda halkı bağımsızlıkla birlikte gelecek ekonomik gerilemeden çekinerek, konuya ilgisiz kalmaktadır.

Porto Riko: ABD'ne bağlı, iç işlerinde bağımsız, özerk bir bölgedir. Karayipler denizinin kuzeydoğusunda, Dominik Cumhuriyeti'nin doğusunda yer almaktadır.

BÖLÜM 4

4. SİYASİ COĞRAFYADA COĞRAFİ FAKTÖRLER (GÜÇ KAYNAKLARI)

Yüzey Şekilleri

İklim

Konum

Alan

Siyasi Coğrafyada Sınırlar

Sınır Tipleri

Uluslar arası Sınırların Oluşması ve Değişmesi

Kıta sahanlığı-Deniz sınırı

Etnografik Sınırlar

Sınırlar ve Başkentler

Sınır Anlaşmazlıkları

Sınır Politikaları

Sınırdış Ülkelerin Sayısı

Hakimiyet Alanı Bakımından Sorunlu Bölgeler

Kapalı Ülkeler

Ada Ülkeleri

Tek devletle Sınırı Olan Ülkeler

Devletin İç Birliği

Milliyetçilik
Birleştirici-Bütünleştirici Kurumlar
Milliyetçilik ve Merkezkaç Güçler

Nüfus
Yönetim Biçimi
Ekonomi
Ulaşım ve İletişim
Ordu
Dış İlişkiler

SİYASİ COĞRAFYADA COĞRAFİ FAKTÖRLER (GÜÇ KAYNAKLARI)

Devlet politikalarının belirlenmesinde, coğrafi özelliklerin büyük etkisi bulunmaktadır. Ülkelerin, fiziki ve beşeri coğrafya koşulları iç ve dış politikada, ekonomik ve sosyal yapılanmada önemli bir belirleyicidir.

Ülkelerin nüfus yapıları anayasa ve seçim sistemlerine kadar yansırken, fiziki koşullar, ulaşım tercihlerinin belirlenmesinde en önemli etkenlerin başında gelmektedir.

Devletlerin sahip oldukları arazinin genişliği de, bir başka güç kaynağı olarak kabul edilmektedir. Bu gün terk edilmiş bir görüş olsa da, özellikle 19-20.YY'da güçlü devlet:geniş topraklara sahip devlet olarak kabul edilmiştir.

II. Dünya Savaşını en az zararlarla atlatarak, hatta güçlenerek çıkan iki devlet;ABD ve SSCB ülke ve bölgelerinin coğrafi koşullarını en iyi şekilde değerlendirmiş ve kısa sürede dünyanın iki süper gücü haline gelmiştir.

Günümüzde tek süper güç gibi görünen ABD dışında; Rusya, Çin, İngiltere, Almanya ve Fransa, bölgesel ve uluslar arası düzeyde etkin devletlerdir. Bu tür devletlerin de bazı ortak özellikleri olduğu anlaşılmaktadır;

“Bir devletin alan genişliği, nüfusu, yönetim biçimi, ekonomik kaynakları, ulaşım olanaklarının çeşitliliği, askeri gücü ve dış ilişkileri bölgesinde ve dünya genelindeki etkinliğini belirlemede önemlidir.”

YÜZEY ŞEKİLLERİ

Eski medeniyetlerden başlamak üzere dünyanın önemli bir gücü durumunda bulunan topluluklar, çevresine göre daima belirgin üstünlükleri olan arazi parçaları üzerinde konuşlanmışlar, buradan sağladıkları güçle farklı bölgeleri de kontrolleri altına almışlardır.

Deltalarda kurulan medeniyetler, İpek Yolu, Kral Yolu gibi önemli ulaşım hatları, tarihi değiştiren büyük meydan savaşlarının yapıldığı yerler ya da devlet sınırlarının belirlenmesinde yüzey şekillerinin büyük bir önemi bulunmaktadır.

Bu anlamda, yüzey şekillerinin olumlu ya da olumsuz yönlerinin bulunduğu ya da bir devlet için olumlu olan koşulların, rakip devletler için bir olumsuzluk oluşturabileceği göz ardı edilmemelidir.

İKLİM

İklim, eski medeniyetlerden günümüze çok önemli bir çevresel koşul olmuştur. Medeniyetlerin devamlılığında da etkisi bulunan iklim, siyasi teşkilatların kurulmasında dikkate alınan çevre koşulları içinde de önde gelen, temel bir unsurdur.

Dünya üzerindeki devlet yapıları ve nüfusları incelendiğinde bazı bölgelerin çok, bazı bölgelerin az nüfuslu oldukları, bazı devletlerin çok büyük yüzölçümlerine sahip iken bazılarının çok küçük ülkeler üzerinde buldukları görülmektedir. Bu durumun en önemli sebebi yine iklimdir.

Soğuk kuşak üzerinde kalan bölgeler, çöller, yağmur ormanları dünyanın en büyük (geniş) devletlerinin yerleştiği fakat nüfusun çok seyrek olduğu yerlerdir...

KONUM

Herhangi bir yerin, diğer alanlara göre durumuna konum denmektedir. Belli başlı coğrafi konum tipleri şunlardır;

Coğrafi konum; Herhangi bir noktanın dünya üzerinde bulunduğu alana coğrafi konum denir. Ülkelerin coğrafi konumu, fiziki, beşeri ve ekonomik özelliklerini çok yönlü etkiler. Özel ve matematik konum olarak ikiye ayrılır.

Özel konum: Herhangi bir yerin kıtalara, denizlere, dağ sıralarına, boğazlara, komşu ülkelere, ulaşım yollarına, yer altı ve yerüstü kaynaklarına göre olan konumudur.

Matematik konum: Bir yerin enlem ve boylamlara göre dünya üzerindeki yeridir.

Jeopolitik konum: Bir bölge ya da bir ülkenin çevresindeki ülkeler, yönetim biçimleri ve askeri güçleri gibi kavramlara göre tanımlanan konumdur.

Ülkelerin coğrafi konumları, uluslar arası ilişkiler ve ekonomik süreçler bakımından son derece önemlidir.

Bir ülkenin denize kıyısının bulunup-bulunmaması, önemli bir boğaz ya da geçit üzerinde yer alıp-almaması, petrol-doğalgaz gibi yer altı zenginliklerine ve maden kaynaklarına sahip olup-olmaması ya da bu koşulların zaman içinde değişikliğe uğraması o bölgelerin önemini artıran ya da azaltan özelliklerdir.

ALAN

Devletlerin sahip olduğu arazinin şekli ve alanı konusunda ideal bir boyut olmamakla birlikte genel olarak, sahip olunan arazinin geniş olması siyasal ve ekonomik bir üstünlük olarak kabul edilmektedir.

Devletlerin sahip olduğu alanın bütünlüğü ise daha çok savunma ve kitlesel birliktelik bakımından önemlidir.

Savunma açısından sorun teşkil etmediği sürece, geniş topraklara sahip olmak, özellikle madenler ve enerji kaynakları bakımından büyük avantajlar sağlamaktadır...

SİYASİ COĞRAFYADA SINIRLAR

Siyasi coğrafya açısından sınır denildiğinde ilk akla gelen devlet sınırlarıdır. Sınır kavramı bugünkü haliyle ancak son 1-2 yüzyıl içinde ortaya çıkmaya başlamış ve hızlı bir gelişim sürecinden geçerek günümüze gelmiştir.

Dünya nüfusuna oranla toprakların geniş sayılabileceği ve insanların çoğunlukla şehir tipi devletlerde yaşadığı çağlarda siyasal sınırlar, üzerinde bugünkü kadar durulmamıştır.

Özellikle sömürgeciliğin bitişi ve yeni devletlerin ortaya çıkışı gibi olaylar, uluslar arası ilişkilerde sınırlara büyük bir önem kazandırmıştır.

Eskiden belli belirsiz işaretlerle oluşan sınır çizgileri bugün artık yerlerini çok belirli ve oynatılması güç kesin çizgilere bırakmıştır.

Devletler bu çizgiler üzerinde ulusal savunma, güvenlik, kaçakçılık, gelişigüzel göçleri önleme ve sağlıkla ilgili nedenlerle çok sıkı önlemler almışlardır.

SINIR TİPLERİ

Çeşitli yönetsel farklılıkları bulunan alanları birbirinden ayıran hatlara **sınır** adı verilmektedir.

Siyasi coğrafya bakımından en önemli sınır, devlet sınırıdır.

Devlet sınırı tiplerinden biri **doğal sınırlardır**. Sıradağlar, akarsular, denizler, göller, ormanlar ve bataklıklar dünyanın pek çok yerinde sınırları teşkil ederler.

Bu durumda, sınırların doğrultuları, akarsuların ve dağların uzantılarına göre şekillenir.

Göller ve bataklıklar üzerinden geçen sınırlar ise, daha çok düz hatlar halinde uzanırlar.

Yeryüzünde devlet sınırlarının önemli bir kısmı doğal engellere göre belirlenmiştir. Dağ sıraları, akarsular ya da göller, bu amaçla en çok faydalanılan yerlerdir. Özellikle sıradağlar aşılması güç engeller olduğu için, iki taraftaki fiziki ve beşeri özellikler de, birbirinden farklıdır. Bu sebeple yüksek sıradağlar, adeta sınır çizgilerinin belirleyicisidir.

Sınır tiplerinden biri de **yapay veya siyasi sınırlardır**. Devletler, savaşların sonuçlarına göre, başka devletlerin de etkisiyle ve müzakereler yoluyla aralarındaki sınırı tespit ederler. Bu tip sınırlarda ekonomik kazançlar ve savunma düşünceleri başrolü oynar. Sınırlar, devletlerin güçlerine uygun olarak şekillenir. Bu tip sınırlar, istikrarı en az olan sınırlar olup, devletler arası ilişkilerde daima hassas noktayı teşkil ederler.

Yapay sınırlar kendi içerisinde **geometrik ve geometrik olmayan** sınırlar şeklinde ikiye ayrılır. Her ikisi de masa başında çizilen sınırlardır. **Geometrik olmayan sınır**, arazi ve insanların durumuna göre düzgün olmayan sınırlar, diğeri ise **geometrik şekilli** sınırlar oluşturur.

Bu sınırlar, ilgili devletler arasında harita üzerinde çizilmiş olup, çoğunlukla nüfusu az ve değersiz olan yerlerden geçer. Doğrultuları düzdür.

Bir kısmı meridyen ve paraleller boyunca uzanırken, bazıları da paralel ve meridyenlere bağlı olmadan, belirli noktalar arasında düz hatlar şeklinde uzanmaktadırlar

ULUSLAR ARASI SINIRLARIN OLUŞMASI VE DEĞİŞMESİ

Dünya devletleri ve sınırları savaşlar ve istilalar ile sık sık değişmiş ve sonrasında yapılan antlaşmalarla, kullanılan sınırlar belirlenmiştir.

Antlaşmalarla toprak kaybeden ülkeler, daha sonra güçlendiklerinde yeni bir savaş başlatarak, sınırlarını eski durumuna ya da daha geniş bir hale getirme arayışında olmaktadır.

Mondros-Lozan antlaşmaları ile Türkiye sınırları, Azerbaycan-Ermenistan sınırı (Karabağ), Hindistan-Pakistan sınırı (Keşmir)... bunlara örnektir.

Bazen de seyrek nüfuslu ve ekonomik değeri olmayan yerlerde belli belirsiz olan sınırlar, daha sonra örneğin bir yeraltı zenginliğinin belirlenmesiyle önem kazanabilmektedir.

Ender görülen bir sınır belirleme biçimi de satın alınan topraklarla sınırların değiştirilmesidir (ABD; Meksika'dan güney topraklarını, Rusya'dan da Alaska'yı satın almıştır).

KİTA SAHANLIĞI-DENİZ SINIRI

Kıta Sahaneliği: jeolojik anlamda ülkeyi oluşturan kara parçasının deniz altındaki uzantısı olup, kıtanın bitip okyanusun başladığı kıtasal çizgiye kadar uzanan kesimdir.

Kıyı çizgisinden itibaren genel olarak -200 m derine kadar inen bölüme kıta sahanlığı (şelf) denir. Şelf, kıtaların su altında kalmış bölümü olduğu için, kıyından itibaren belirli bir uzaklığı olan bir alan değildir. Bazı kıyılarda çok dar bazıları ise kilometrelerce genişlikte olabilir.

Uluslararası sözleşmelere göre, kıta sahanlığının dar olduğu yerlerde **12 mil** olan mesafe, özellikle açık denizlerin kıyılarında, kıyı çizgisinden **200 deniz mili** açığa kadar, doğal kıta sahanlığı daha da ileriye gidiyorsa 2500m izobatinın 100 mil ilerisine ve toplamda **350 mili** geçmemek kaydıyla gittiği yere kadardır.

Kıta sahanlığında, cansız doğal kaynakları araştırma, işletme, kullanma ve faydalanma yetkisi kıyı devletine aittir.

ETNOGRAFIK SINIRLAR

Etnografik sınırlar, oldukça yeni bir dönemde ortaya çıkan ve insan topluluklarının özellikleri dikkate alınarak oluşturulan sınırlardır.

Özellikle Fransız İhtilali'nden sonra başlayan akımlar ve İmparatorlukların dağılmasıyla yaygınlık kazanmıştır.

Aynı dili konuşanlar ya da aynı dinden olanları bir tarafa toplarlar.

Günümüzde ve geçmişte, farklı kültürlere ait insanların dünya üzerinde sürekli hareket halinde olmaları nedeniyle, siyasal sınırlar çoğunlukla Etnografik esaslara göre belirlenmemiştir. Etnik temelli bir ayrımı yansıtmayan Ortadoğu, Balkanlar, Kafkaslar ve Avrupa'da da yaygındır. Hiçbir devlet tamamen homojen olmayıp, her devletin sınırları içinde dil, din ve mezhep bakımından azınlık durumundaki topluluklar bulunmaktadır.

SINIRLAR VE BAŞKENTLER

Sınırlar ve Başkentler, ülkelerin bağımsızlığını simgeleyen en önemli unsurlardır.

Devlet sınırları, özellikle son yıllarda dünyada kurulan yeni devletler, savaş ve çatışmalarla sürekli olarak gündemdeki yerini koruyan bir konudur. Geniş anlamda sınır konusu, aslında mülkiyet ile ilgili olup, devletler açısından sahip olunanların seviyesini gösteren bir unsurdur.

İlkçağ'dan beri kurulan devletler, sahip oldukları toprak ve halkı ancak sınırları vasıtasıyla diğer devletlerden ayırmışlar, dolayısıyla, sınır eldekilerin kaybedilmemesi için titizlikle korunması gereken bir kavram haline gelmiştir (Gümüşçü 2010).

Başkentler, devletlerin bağımsızlığını simgeleyen en güçlü unsurlardandır. Başkentler idari bir merkez olmanın dışında, ilgili ülkenin nüfus, ekonomi ve kültür özelliklerini yansıtan, merkezi konumda ve tarihi bir geçmişi bulunan kentlerdir. Zorunlu sebeplerle değişen sınırlarda olduğu gibi, başkentler de ancak zorunlu veya stratejik sebeplerle değişmektedir.

İstanbul-Ankara,

Karaçi-İslamabad,

Rio de Janerio-Brasilia

Alma Ata-Astana...

bu sebeplere dayalı olarak değişen başkentlerdir.

SINIR ANLAŞMAZLIKLARI

Sınır tanımlarından biri de "Hukuki sınırlar" ve "Tartışmalı sınırlar" şeklinde yapılan tanımlardır. Hukuki sınırlar uluslararası antlaşmalara uygun sınırlar olduğu için bir anlaşmazlık ya da ihlal olduğunda, uluslararası örgütler devreye girmektedir.

Tartışmalı (de facto) sınırlarda ise ilgili ülkelerden en az biri sınırların mevcut durumunu kabul etmemektedir. Bu ülkeler arasındaki sorunlar da genellikle uluslararası sorunlara dönüşmekte ve Kuzey-Güney Kıbrıs arasındaki yeşil hatta olduğu gibi özel bölgeler oluşturulabilmektedir. Sınır anlaşmazlıklarının önemli sonuçlarından biri de yaşanan çatışma ve savaşlardır. 20. YY. sınır anlaşmazlıklarının savaşa dönüştüğü pek çok örneği barındırmaktadır. II. Dünya savaşı öncesi ve sonrasında da bu durum devam etmiştir.

Çeşitli nedenlerle oluşan sınır anlaşmazlıkları sonucunda ortaya çıkan çatışma ve savaşlar arasında;

Hindistan-Pakistan arasında;Keşmir sorunu 1947-1949-1965-1999,

Çin-SSCB arasında; 1969

Çin-Vietnam arasında; 1979,

Peru-Ekvador arasında; 1941-1981-1995,

Eritre-Etiyopya arasında; 1990'lı yıllarda...sayılabilecek başlıca örneklerdir.

Günümüzde de pek çok ülke komşuları ile çeşitli nedenlere bağlı olarak sınır anlaşmazlıkları yaşamaktadır,

ABD ile Kanada ve Meksika arasında,
Çin ile Endonezya, Malezya, Filipinler, Tayvan ve Vietnam arasında,
Japonya ile Çin ve Tayvan arasında bu tür anlaşmazlıklar sürmektedir...

SINIR POLİTİKALARI

Devletlerin sınırlarıyla ilgili politikaları, geleceğe dair beklenti ve düzenlemelerini de içermektedir. Devletler bu politikaları ile vatandaşlarının yaşam ve mülkiyet haklarını korumak için, sınırlarını çok iyi muhafaza etmek zorundadır.

Devletlerin siyasi sınırları, komşuları ve diğer coğrafi unsular, sınırların korunma ve izlenmesinde yöntem farklılıkları olsa da genel olarak, bu eğilim sürdürülmekte hatta bazı bölgelerde daha da sıkılaştırılmaktadır.

Bağımsız devletler sınırları içinde serbest dolaşım hakkını güçlendirirken, AB gibi oluşumlarla birlik içinde de serbest dolaşımı (insan-mal) güçlendirmekte, birlik dışında kalanlar ise bu gelişmelerden yararlanamamaktadır.

SINIRDAŞ ÜLKELERİN SAYISI

Devletler, sınır komşularıyla çeşitli nedenlere bağlı olarak sorunlar yaşayabilmektedir. Bu nedenle, sınır komşusu fazla olan ülkelerin daha fazla sorun yaşaması da kaçınılmazdır.

Çin 15, Rusya Federasyonu 14, Brezilya 9 ülke ile sınır komşusudur.

Bu ülkelerin etnik yapıları ve coğrafi koşulları, yer altı zenginlikleri vb... dikkate alındığında aralarında çeşitli sorunlar yaşamaları kaçınılmaz görünmektedir.

Türkiye’de günümüzde 8 devletle kara sınırı bulunması nedeniyle benzer sorunları geçmişte yaşamış ve zaman zaman bu tür sorunları yaşayabilecek bir bölgede yer almaktadır.

HAKİMİYET ALANI BAKIMINDAN SORUNLU BÖLGELER

Bazı bölgeler yabancı bir devletin kısmen ya da tamamen kontrolü altında olabilmektedir. (Küba-Guantanamo üssü ABD) Bazı devletlerin de uluslararası anlaşmalar ile belirlenmiş özel bölgeleri bulunabilmektedir.

Bir ülkenin başka bir ülke tarafından çevrelenen topraklarına “**exclave**”, başka bir ülkenin topraklarını çevreleyen ülkeye ise “**inclave**”dır. Buna göre, Guantanamo; ABD için; exclave, Küba için; inclave’dır.

Azerbaycan- Ermenistan arasındaki Karabağ ve farklı ülkelere çevrelenen Nahçıvan’da aynı durumdadır.

Aynı şekilde Suriye toprakları içinde bulunan **Caber Kalesi** de, Türkiye’nin bir exclave’dır...

KAPALI ÜLKELER

Denize kıyısı bulunmayan ülkelere Kapalı ülke adı verilmektedir. Ülkelerin denize kıyısı bulunması ekonomik ve stratejik anlamda çok büyük avantajlar sağlayan bir özelliktir. Günümüzde dünyadaki ülkelerin yaklaşık %20’sinin (42 ülke) denize kıyısı bulunmamaktadır. Kapalı ülkeler ticari faaliyetleri için komşu ülkelerin kara ve hava sahasının kullanmak zorundadırlar

Bu zorunluluk ülkelerin komşularıyla olan ilişkileri açısından da bir bağımlılık oluşturmaktadır.

Bu durumda ekonomik kalkınma ve siyasi istikrar komşu devletlerle olan ilişkilere bağlıdır. Denize ulaşmak için birden fazla ülkeden geçmesi gereken ülkelere de çift kapalı ülkeler adı verilir. **Lesotho**; kapalı, **Özbekistan** çift kapalı ülke durumundadır.

ADA ÜLKELERİ

Ada ve ada toplulukları üzerinde tek başına ya da komşularıyla birlikte bulunan ülkelere ada ülkeleri denir.

Avustralya, İzlanda Japonya, Sri Lanka kara sınırı olmayan ada ülkeleri iken, Birleşik Krallık, İrlanda ile Haiti, Dominik Cumhuriyeti ile Papua Yeni Gine’de, Endonezya ile aynı sınırı paylaşan ada ülkeleridir.

TEK DEVLETLE SINIRI OLAN ÜLKELER

Genellikle ada ve yarım adalarda görülen bir durum olarak, ülkelerin tek bir devletle sınırı bulunması başta savunma olmak üzere genelde olumlu bir özelliktir. Kanada bu konudaki en iyi örnektir.

Danimarka-Almanya

Gambia-Senegal

G. Afrika Cum.-Lesotho

Fransa-Monako

İspanya-Portekiz

S. Arabistan-Katar

İtalya-San Marino, İtalya-Vatikan

G. Kore-K. Kore...diğer örneklerdir.

DEVLETİN İÇ BİRLİĞİ

Devletler, ulusal istikrar ve birliği sağlayan ya da bozan güçler bakımından da değerlendirilmektedir.

Siyasi açıdan devletin birlik ve bütünlüğünü sağlayan unsurlar; **merkezcil** (centripedal), ulusal istikrarı bozan o devleti zayıflatan unsurlar ise, **merkezkaç** (centrifugal) faktörlerdir.

Bir ülkedeki merkezkaç güçler, merkezcil güçlerden daha etkin ise ilgili devletin varlığı tehlikeye düşmektedir.

Milliyetçilik ve birleştirici-bütünleştirici kurumlar en önemli merkezcil unsurlardır.

MİLLİYETÇİLİK

Milliyetçilik, dil, tarih veya kültür bağlarından oluşan sosyal birikimlerin adı olan, **millet** veya **ulus** olarak tanımlanan bir topluluğun, yaşama ve ilerleme ülküsünün toplumsal gelişmeyi sağladığına inanan görüşüdür.

Devletler, siyasal sistemlerini güçlendirmek için birlik ve beraberliği geliştirici çalışmaları planlı olarak yürütürler. Çünkü birlik duygusuna sahip topluluklar, ortak kurallar koymaya, bunları kabul etmeye ve karar süreçlerine katılmaya eğilimlidir.

Herkesin aynı görüşte olması beklenmese de, mevcut ideolojinin büyük bir çoğunluk tarafından kabul edilmesi önemli bir işleyiş-yürütme kolaylığı sağlamaktadır.

Dünyada gerçek anlamda ulus devlet görülmesi pek olası değildir. Genellikle çok kültürlü bir dağılışı söz konusudur. Milliyetçilik bu durumdaki toplulukların birlikteliğine katkı sağlamaktadır. Uzlaşmalı milliyetçilik olarak adlandırılan bu durum, tüm yurttaşları kapsayan siyasal bütünlükler yaratmak amacıyla bir araya gelmeyi sağlamıştır.

Devletler çeşitli yollarla milliyetçiliği teşvik ederler; **Milli marşlar, bayrak ve bayramlar**...bunun en iyi örnekleridir.

İngiltere’de **Magna Carta**, ABD’ de **Bağımsızlık Bildirgesi** milliyetçiliği pekiştiren sembol değerlerdendir.

Birleşik Krallık için, birliğin sembolü olan “Kral” da bu etkiyi güçlendiren bir unsurdur.

BİRLEŞTİRİCİ-BÜTÜNLEŞTİRİCİ UNSURLAR

Bu tür kurumların başında okullar gelir. Özellikle ilköğretimle birlikte ortak dil ve tarih-kültür öğrenilmekte, bu da gençlerin ülkelerini diğerlerinden ayırt etmelerini sağlamada rehberlik etmektedir.

Milliyetçiliği geliştiren diğer kurumlar arasında, Silahlı kuvvetler, Diyanet, kilise birlikleri sayılmaktadır.

Ordu’nun dış düşmanlardan koruyucu unsur olarak görülmesi, bazı ülkelerde dinin, temel birleştirici unsur olarak görülmesi... bu durumu güçlendirmektedir.

Tüm bu kurumlar belirtilen konularda yardımcı unsurlar olarak değerlendirilmekte fakat, tek başına devletin birlik ve bütünlüğünü sağlamaya yeterli olmadıkları belirtilmektedir.

MİLLİYETÇİLİK VE MERKEZKAÇ GÜÇLER

Devlet bütünlüğünün sağlanması ve sürdürülmesi her zaman çok kolay olmamaktadır. Devletlerin istikrarını bozabilecek gelişmelerle her zaman karşılaşılabilir. Bu durumlarda yaşanan uyumsuzluk devlete karşı başkaldırıya kadar uzanabilir.

Bütünleşmede önemli bir unsur olan milliyetçilik, ilgili ülkelerde bir azınlık grubu bir toprak parçasıyla özdeşleşiyorsa bir (yerel) milliyetçi başkaldırıya da sebep olabilmektedir. Bu tür milliyetçilik bir çok ülkede önemli sorunlar yol açabilmektedir.

Kanada, Birleşik Krallık, Fransa, İspanya, Belçika, İtalya bu tür sorunlarla karşı karşıya kalan güçlü ülkelerdendir. Bunların bir kısmı tam bir kısmı da bölgesel bağımsızlık talebinde bulunmaktadırlar.

SSCB'nin dağılma sürecini tetikleyen önemli unsurların başında gelen milliyetçilik, 1990'ların başında 15 eski devletin bağımsızlığını kazanmasıyla sonuçlanmış fakat sorun tam olarak çözülememiştir.

Rusya Federasyonu'nun çok sayıda farklı dil, kültür ve milliyet bölgelerini içeriyor olması çatışmaların sürmesine ve olası bir istikrarsızlığa işaret etmektedir.

Yugoslavya örneği de, benzer bir durumu yansıtırken, karşılıklı antlaşmalarla kabul edilen sınırlar ve istikrarın bile çok kısa bir sürede bozulabileceğini ortaya koymaktadır.

Bölgesel özerklik taleplerinde toprak ve milliyet iki temel koşul olarak dikkat çeker. Bu durumda ya anayurt olarak kabul edilen toprak parçasının hakimiyeti istenmekte ya da, dil-din gibi kültürel öğeler ön plana çıkarılmaktadır.

Sınırların kenar kesimlerinde yer alma (periferik lokasyon) ve toplumsal-ekonomik eşitsizlikler de ayrılıkçı hareketlerin sebepleri arasındadır. Sorunlu bölgelerin merkezden uzak, kırsal bölgelerde yer aldığı sıkça görülen bir durumdur.

Bu durumda egemen olan topluluk yerel özellikleri bastıran ve ülke refahında daha fazla yararlanan sömürücü grup olarak görülür.

Yoksul bölgelerde yaşayanlar, daha az gelire sahip oldukları ve işsizlik daha fazla olduğu için, temel kaynakların kendileri dışındaki kesimlerin kontrolünde olduğunu öne sürmekte, bu kaynakları kendilerinin işletmeleri durumunda ekonomik bakımdan daha güçlü olacaklarına inanmaktadırlar...

NÜFUS

Nüfus, bütün toplumlarca her dönem önemli bir unsur olarak görülmüştür.

Nüfus çokluğunun bir güç kaynağı olarak görülmesi ise siyasi coğrafya bakımından tartışmalı bir konudur.

Nüfus, özellikle nitelikleri dikkate alındığında dış ilişkilerdeki gücü bakımından önem taşımaktadır.

Ayrıca savunma ve hücum kabiliyetlerini etkilemesi ile jeopolitik açıdan önem taşır.

Uluslararası ilişkilerde, **diğer koşullar eşit** olduğunda, fazla nüfus, bir üstünlük olarak görülmektedir.

Ancak nüfus, tek başına bir güç kaynağı değildir. Yaşlı bir nüfus, ya da genç fakat niteliksiz bir nüfus, olumsuz bir unsur olarak kabul edilmektedir.

Aynı şekilde etnik ve kültürel farklılık ya da bütünlük, nüfusun etkisini olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Nüfusun bir devlete siyasi güç verebilmesi için homojen özellikli 40-50 milyon kişiden oluşması ve totaliter bir yönetim altında bulunmaması gereklidir.

Ülkelerin iç ve dış nüfus politikaları zamanla değişebilmektedir.

Eskiden yabancı ülkelerdeki soydaşların doğrudan ya da mübadele ile anavatana gelmeleri Türkiye'nin bir politikası olarak benimsenmişken, daha sonra ilgili nüfusun buldukları yerlerde tutulması uygun bulunmuştur.

Sosyal ve siyasal koşullara bağlı olarak iç ve dış nüfus politikaları zamanla önemli değişiklikler göstermektedir.

YÖNETİM BİÇİMİ

Dünyanın farklı bölgelerinde değişik yönetim biçimleri bulunmaktadır.

Farklı biçimlerde yönetilen devletlerin halklarının, yönetimlerinden memnuniyetleri de farklıdır. Halkın yönetimden memnuniyeti, ilgili devletin bölgesel ve uluslararası sorunlarda gücünü yansıtması bakımından önemlidir.

Ancak, siyasi yönetimlerin belirli bir grup ya da azınlığı kayırması, onlardan güç alıyor olması iç barışı tehdit eder.

Irak, Suriye ve S.Arabistan yönetimleri ile güç aldıkları kesimler arasındaki bu ilişki geçmişte ve günümüzde sorun olmaya devam etmektedir.

Yöneticilerin, ülke koşullarını bilen, iyi eğitilmiş, halkının geleceğini planlayabilen liderler olması başarıya, aksi durumlar ise büyük sorunlara ve kaosa yol açabilmektedir.

EKONOMİ

Ekonomik kalkınmışlık, uluslar arası ilişkilerde önemli bir üstünlük sağlamaktadır.

Kişi başına düşen milli gelirin yüksekliği, önemli bir ekonomik gösterge olmakla birlikte, tek başına yeterli değildir.

Güçlü devlet, barış veya savaş koşullarında kendi toplumunun gereksinimlerini karşılayabilmelidir. Bu durum eğitim, sağlık, bilim teknoloji alanlarında belirli bir seviyeye ulaşılarak sağlanabilir.

Sağlıklı bir ekonomiye sahip ülkelerde yatırımlar ve üretim alanları çeşitli, sermaye hareketlidir. Ekonominin kapalı bir özellikte olması durumunda, uluslararası ilişkilerde başarıya ulaşmak güçtür.

Dış ticaret önemli avantaj olmakla birlikte her koşulda bir güç kaynağı değildir.

İhracata dönük üretimi yüksek olan ülkeler, bir ekonomik kriz durumunda büyük bedeller ödemek zorunda kalabilmektedirler.

Bu nedenle çoğunlukla dengeli ve kendi kendine yetecek ekonomi politikaları uygulanmalıdır. Devletlerin güçlü ve sağlıklı bir ekonomiye sahip olmalarının önemli bir göstergesi de, güçlü bankacılık ve sigorta sistemleridir.

Ulusal ve uluslararası ticarete mal üretim ve pazarlaması yanında bu ürünlerin mali açıdan hiçbir risk bırakmadan ticaretinin yapılması son derece önemlidir...

ULAŞIM VE İLETİŞİM

Ulaşım ve iletişim günümüz dünyasının en önemli gereksinimlerindedir. Her alandaki kalkınma ve ilerleme ancak sağlıklı bir ulaşım ve iletişimle sağlanabilir.

Ülke bütünlüğü ve kitlelerin refahı için, güçlü ve çeşitli alanları kapsayan ulaşım ve iletişim ağlarına gereksinim vardır.

Ürettiklerini iç ve dış pazarlara ulaştıramayan, kendi içinde ya da diğer devletlerle hızlı ve sağlıklı iletişim kuramayan ülkelerin güçlü devlet olmaları çok zordur...

ORDU

Güçlü devlet olmanın göstergelerinden biri de, güçlü bir ordudur. Orduların gücü asker sayısından ziyade, ülkelerin yönetim biçimine, insan kaynaklarının niteliğine ve olanaklarına bağlıdır.

Sayısız kalabalık ancak, bu özelliklere yeterince sahip olmayan pek çok ordu, bir güç olmaktan ziyade, bir yük durumundadır...

Orduların birbirleriyle kıyaslanması ancak benzer koşullara sahip olmaları durumunda

yapılmalıdır. Ancak, orduların gücü sadece sayı ve teçhizatlarına bağlı olmayıp, eğitim durumları,

komuta kabiliyetleri, motivasyonu, sadakati, lojistik destek sistemleri gibi pek çok unsura bağlıdır...

DIŞ İLİŞKİLER

Dünyada hiçbir ülkenin, çağımızın koşullarında tek başına hareket ederek gelişmesi ve güçlü bir devlet olması söz konusu değildir.

Kapalı ülkeler bu özellikleri nedeniyle pek çok konuda önemli sıkıntılar çekmektedir.

Her hangi bir kriz, afet ya da savaş durumunda bu tip toplumlar temel yaşamsal gereksinimlerini bile karşılayamaz duruma düşebilmektedirler (K.Kore, Sudan Myanmar).

Siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkiler bakımından sağlıklı bağlar kuran ülkeler ise her bakımdan gelişmeye ve güçlenmeye daha yakındır.

BM başta olmak üzere uluslar arası örgütlere üye olan ülkelerin gücü ve savunma güvenliği artmaktadır.

Ancak, uluslararası güçler ve bunların öz kaynaklarıyla bağıntısı incelendiğinde, farklı durumlarda söz konusu olabilmektedir.

İsrail ve Japonya bu durumu yansıtan en iyi örneklerdendir.

Küba'nın yıllardır tek başına ABD'ye direnmesi yine bilinen ölçütlere uymamaktadır.

Çin ile Vietnam arasındaki ilişki de, bu çerçevede kolay açıklanabilecek bir durum değildir.

Buna göre; güç kaynağı olarak kabul edilen unsurları tek başına değerlendirmek yerine, aralarında karmaşık bir ilişkiler ağı bulunduğunu ve bu unsurların tek başına bir değerinin olmadığını bilmeli, milletlerin kararlılığı ile ideallerinin önemi göz ardı edilmemelidir.

BÖLÜM 5

5.DÜNYADA GÜÇ MÜCADELELERİ

Devletler Arasında Güç Mücadelesi

Milletler Arası Güç Mücadelesi

DEVLETLER ARASINDA GÜÇ MÜCADELESİ

Jeopolitik, küresel güç mücadelesi yürüten güçlü devletler önemli bir unsurdur. Devletlerin birbirlerini tehdit etmesinin çeşitli sebepleri bulunmakla birlikte, teknolojik, sosyal koşullar ve bunlarla birlikte coğrafi özellikler de etkilidir.

Varşova paktının dağılmasıyla bir anlamda rahatlayan ABD, güncel tehdit oluşturan ve terör güçlerini destekleyen ülkelerden dolayı endişelerinin giderememiştir. Bu nedenle ABD terörist faaliyetleri desteklediğini belirttiği ülkeleri (K.Kore, İran)sürekli kontrol kaygısı içindedir.

Bu ülkelerin sahip olduğu silah sistemleri ve füzeler ABD'ye fazla zarar verebilecek nitelikte olmasa da diğer ülkelerdeki temsilcilikleri ve askeri üstleri risk altındadır. Bu da jeopolitik ve stratejik açıdan önemli bir konudur.

Jeopolitik kavramı tarihi süreçte de milletler arası ilişkiler bakımından çok önemli olmuştur.

Karadeniz'i, güneye açan boğazlar ve burada yer alan İstanbul'un, bu açıdan büyük bir stratejik önemi vardır.

Rusya'nın güney Avrupa'ya ulaşabileceği tek yol olan boğazlar, Avrupa-Rusya ilişkileri de dikkate alındığında, jeopolitik açıdan her dönem önemli olmuştur.

Boğazların etkisiyle, uluslararası sularda bulunan Rus donanmasının Bolşevik ihtilalinde olduğu gibi gerekli dönemlerde hızlı bir şekilde geri dönememesi, rejim değişikliğinin önemli sebeplerinden biri olmuştur.

Aynı şekilde, Çanakkale geçilmiş olsaydı, Rusya'ya ulaşacak itilaf kuvvetleri bu ihtilali bastırmaya çalışacaktı...

Bu başarılı olmuş olsaydı; böyle bir durumda da Soğuk savaş, Demirperde ülkeleri, Berlin duvarı, Yıldız savaşları... gibi kavramlar belki de hiç kullanılmayacaktı.

MİLLETLER ARASINDA GÜÇ MÜCADELESİ

Dünya tarihinin her döneminde çeşitli milletler arasında hakimiyet mücadeleleri bulunmaktadır. Yerleşilecek alan ve üretim alanlarını genişletme arayışındaki topluluklar arasındaki mücadele kaçınılmaz olmuştur.

Güçlenerek imparatorluklara dönüşen devletler, zaman içinde kendi sınırlarının çok uzağındaki ülkeler hakim olmak için büyük seferler düzenlemişlerdir.

Haçlı seferleri ya da Osmanlı'nın balkanlardaki ilerlemesi bu mücadelenin örneklerindedir.

Tarihin çeşitli evrelerinde bazı milletler öne çıkarak önem kazanmışlardır.

Hun, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı, Britanya, ABD ve SSCB bu durumu yansıtan önemli örneklerdir.

Dünya üzerinde önemli bir güç durumuna yükselen devletlerin bazı ortak özellikleri (güç kaynakları) olduğu görülmektedir.

Nüfus ve coğrafi potansiyel yani ülke genişliği ve yer altı kaynaklarının zenginliği, iklim koşulları ve buna bağlı olarak üretim kapasitelerinin yüksek olması en önemli özellikler arasındadır.

Bunlara; milli kültür, bilim ve teknoloji kapasitesi, güçlü ve doğru bir yönetim anlayışı da eklenmektedir...

Dünya tarihinde her dönem ve günümüzde var olan milletler incelendiğinde; Anglo-Saksonlar, Germenler, Slav, Arap, Çinliler ve Türkler ön plana çıkmaktadır.

ABD, Kanada, B.Britanya Krallığı ve Avustralya'da yaşayan Anglo-saksonlar; aralarındaki büyük mesafeye rağmen uluslararası sorunlarda daima ortak hareket etmektedirler...

Germen kökenli Alman, Hırvat ve Alman kültüründen çok etkilenen Hollanda arasında da benzer bir ilişki bulunmakta olup, bu durum Almanya'ya önemli bir uluslararası güç olmasını sağlamaktadır.

Tarihi, kültürü ve nüfusu ile her dönem önemli bir ülke olan Çin; özellikle bu potansiyelinin tümüyle harekete geçirebildiğinde dünyanın en önemli güçlerin biri olabilecek durumdadır.

Türk dünyası ise 200 milyonu bulan nüfusu ile önemli bir güçtür. Ancak, özellikle SSCB'nin dağılmasıyla bağımsızlığını kazanan Türk cumhuriyetlerinin yönetim zafiyetleri, milli ordularının bulunmaması, Rusya'ya bağımlılıkları, bu ülkelerdeki, yüksek Rus nüfusu sebebiyle güçlü bir birliktelik oluşturamamakta ve uluslararası alanda önemli bir siyasal güç oluşturamamaktadır.

BÖLÜM 6

6.DÜNYADAKİ ÇATIŞMA BÖLGELERİ

Kafkaslar

Orta Asya

Afrika

DÜNYADAKİ ÇATIŞMA BÖLGELERİ

Çok eski tarihlerden beri, dünya üzerinde genel bir hakimiyet kurma arayışında olan topluluklar var olmuştur... Ancak, büyük savaşların galipleri bile uzun vadede olumsuz etkilerden kurtulamamıştır.

Bu nedenle II.Dünya savaşı sonrasında, bağımsızlık mücadelelerinden kaynaklanan savaşlar dışında bir barış sürecine girilmişse de savaş ve çatışmalar tam olarak bitmemiştir.

Farklı ülkeler ve toplumlar arasında çeşitli nedenlerle çatışmalar ya da bunların büyümesiyle savaşlar ortaya çıkabilmektedir.

Ekonomik, siyasi ve kültürel nedenlerle çıkan çatışmalar arasında toprakların genişletilme arzusu ya da daha fazla doğal kaynağın hakimiyetini kontrol etme isteği olabilmektedir. Bu tür gerekçelerle başlatılan savaflara “Ekonomik Nedenli Savaflar” denmektedir

Bunların dışında, ülkedeki gruplar arasında adil bir yönetim sergilenmediğinde “Siyasi Nedenli Çatışmalar” olarak kabul edilen çatışmalar çıkabilmektedir. Son yıllarda “Kültürel Nedenli Çatışmalar” dikkat çekici boyutlarda artmıştır. Dinsel ya da etnik farklılıklar, insan hakları ihlallerinin protesto edilmesiyle başlayan olaylar, çatışma ve savaflara dönüşebilmektedir.

Ekonomik, Siyasi ya da Kültürel nedenli savaflar arasında;
Irak-Kuveyt,
Peru-Şili,
İsrail-Suriye-Lübnan,
SSCB-Afganistan
ve Eski Yugoslavya ülkeleri arasındaki savaflar,
İç çatışmalar arasında ise; Çin, Hindistan, K.İrlanda, Ruanda gibi ülkelerdeki olaylar ile son dönemde K.Afrika ve Ortadoğu ülkelerinde yaşanan olaylar örnek verilebilir.

SSCB'nin dağılmasından sonrasında “soğuk savaşın” sona ermesi ve daha sonra başlayan küreselleşme ile dünya genelinde savaş ve çatışmaların ortadan kalkacağı ya da azalacağı düşüncesinin gerçekleşmesi zor görünmektedir. Günümüzde; Orta Amerika, Afrika, Balkanlar, Kafkaslar, Orta Asya, Güneydoğu Asya... ekonomik ve sosyal nedenlerle çatışmaların devam ettiği başlıca bölgeler arasındadır...

KAFKASLAR

SSCB'nin dağılması sonrasında başlayan, istikrarsızlık ve özellikle Hazar Gölü'nün paylaşılması, Kafkaslardaki sorunların başında gelmektedir. Dağılma sürecinde, bağımsızlığını kazanan 15 ülke dışındaki, özerk cumhuriyetlerin de bağımsızlık peşinde olması istikrarsızlığı artırmakta zaman zaman çatışmalara dönüşmektedir. Çeçenistan, Abhazya, G-K. Osetya ve Dağlık Karabağ bölgesi; Rusya Federasyonu, Gürcistan, Ermenistan, ve Azerbaycan bu sorunların tarafı olan ülkelerdir...

ORTA ASYA

Orta Asya, özellikle 1980'lerden itibaren Afganistan ve çevresinde ortaya çıkan savaş ve çatışmalarla ön plana çıkmaktadır. Farklı etnik ve dinsel gruplardan oluşan Afganistan'da, bu farklılıkların da etkisiyle uzun zamandır süren savaş ve çatışmalar söz konusudur. Okuryazar sayısının azlığı, milli gelirin düşüklüğü, ortalama yaşam süresinin kısalığı ve diğer pek çok gösterge Afganistan'daki şartları yansıtmaktadır.

Tarihi boyunca güçlü ülkeler arasında tampon bir devlet olarak kalan Afganistan, bu dönemlerde de güçlü ve bağımsız bir devlet olamamış, 1919'da bağımsızlığını kazandıktan sonra SSCB'nin işgali ile yeniden dünya gündemine oturmuştur. Sovyet işgalinden sonra da iç çatışmaların ve sonrasında Taliban'ın pençesine düşen Afganistan'da sorun halen çözülememiştir.

Tibet'in, 1950'de Çin tarafından işgal edilmesiyle Orta Asya'da bir başka sorunlu bölge ortaya çıkmış, bu ülke sürgünde bir hükümet kurmuş olsalar da sorun çözülememiştir. Çin'in işgali altındaki Doğu Türkistan da bir diğer çatışma alanıdır. 1949'dan beri Çin'in katı bir yönetim anlayışı sürdürdüğü bölge, yer altı kaynakları açısından zengin bir bölge olup, bu özellikleri nedeniyle de Çinlilerin iskanı amacıyla kullanılarak etnik yapısı bozulmaktadır.

Keşmir Sorunu; Pakistan, 1947'de Britanya'dan bağımsızlığı kazandığında nüfusunun çoğunluğu Müslüman olduğu için, bu bölgeyi talep etmiştir. Ancak, bölgenin sahibi olan Keşmir Emirliği, Hindistan'a bağlanmak istediği için Hindistan, bölgede hak iddia etmiştir. Bölgenin güney kısmı Hindistan'ın **Jammu** ve **Kashmir** Eyaleti olmuş, kuzey kısmı ise Pakistan'ın kontrolü altına girmiş, 1960'ta doğu kısmı, Çin tarafından işgal edilmiştir. Pakistan ve Hindistan arasındaki bu sorunlu bölge, 1977'de Pakistan'ın askeri zaferiyle sonuçlanmış ancak, batılı ülkelerin etkisiyle geçmişten beri Pakistan'a ait Keşmir toprakları, iki ülke arasında sorun olmaya devam etmektedir...

Orta Asya'nın bir başka sorunlu bölgesi de (Seylan) **Sri Lanka**'dır. 1947'de bağımsızlığını kazandıktan sonra, etnik yapıları gözetilerek 1956'da singali dili resmi dil olarak kabul edilmesiyle, buna itiraz eden Tamiller tarafından 1958'de başlatılan çatışmalar, 1983'de ayrı bir devlet kurma iddiasıyla iç savaşa dönüşmüştür.

Büyük can kayıplarına neden olan (70.000 kişi) çatışmalardan sonra 2009 yılında, kanlı ve Büyük bir yenilgiye uğrayan Tamiller, teslim olmuşlarsa da, bölgede sorunun çözüldüğü zamanla anlaşılacaktır.

AFRIKA

Afrika, bölgesel barışın bilinen nedenlerle tehdit altında olduğu bir başka bölgedir.

Sudan; 1956'da bağımsız olan Sudan'ın Darfur bölgesi, Yerlilerle, Arapların yaşadığı bölgenin su ve otlaklarının paylaşılması sorunu, doğal sebeplerin de etkisiyle çatışmalara dönüşmüştür.

Bu bölgede; 6 milyon nüfusun yaklaşık 2.5 milyonu çatışmalardan etkilenmiş, yüzbinlerce insan ölmüş ve 1.5 milyon insan mülteci kamplarında çok zor koşullarda yaşamak zorunda kalmıştır.

Batı Sahranın bağımsızlığı için mücadele eden **Polisario Cephesi**'nin, İspanya'nın çekilmesiyle, bölgenin hakimiyetini ele almadan bölge; Fas ve Moritanya tarafından işgal edilmiş, bu da önemli çatışmalara yol açmıştır.

1978'de Moritanya'nın çekilmeyi kabul etmesinden sonra, 1991 yılına kadar Fas'la savaşmıştır. Fas, tarihi bağları ve zengin fosfat yataklarından dolayı bu alanı terk etmemektedir. Halen Batı Sahra'nın, yönetimi Fas'ın kontrolündedir.

Afrika'nın kuzeyinde bulunan ülkelerin son dönemde yeni bir çatışma ve savaş ortamına sürüklenmişlerdir.

Bu durum; kötü yönetim, kültürel farklılıklar, bölgesel istikrarsızlık ve özellikle yabancı devletlerin politikalarının bir sonucu olarak ortaya çıkan ve ne şekilde sonuçlanacağı belli olmayan bir serüvene dönüşmüştür.

BÖLÜM 7

7.TÜRKİYE'NİN JEOPOLİTİK KONUMU

Türkiye, Kuzey yarım kürede ekvator ile Kuzey kutbu arasında, Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının ortasında yer almaktadır. **814.578 km²** lik yüzölçümünün 23.764 km² si (%3) Avrupa'da, kalan büyük kısmı ise Asya'dadır.

36-42 kuzey paralelleri ile 26-45 doğu meridyenleri arasında yer alan Türkiye'nin; batı-doğu yönündeki uzunluğu yaklaşık 1.600 km, kuzey-güney yönündeki genişliği ise 650 km'dir.

Türkiye; Bulgaristan, Yunanistan, Gürcistan, Ermenistan, Nahcivan, İran, Irak ve Suriye ile sınır komşusu olup; kara sınırları uzunluğu 2.753 km'dir. En uzun kara sınırı 877 km ile Suriye sınırındır. **Türkiye** üç tarafı denizlerle çevrili bir ülkedir. Denizlerle olan kıyı uzunluğu **8.333 km**. (Anadolu kıyısı 6480 km, Trakya kıyısı 786 km, Adaların kıyısı 1067 km) dir. Türkiye'nin toplam sınır uzunluğu **11.086 km**'yi bulmaktadır.

Asya -Avrupa kıtaları arasında ulaşım ve ticaret gibi birçok alanda köprü görevi görmesi, İstanbul ve Çanakkale boğazlarının sağladığı üstünlük ile önemli bir ulaşım merkezi olması, Türkiye için önemli bir jeopolitik özelliktir.

Jeopolitik açıdan önemli bir konumda bulunan Türkiye, Anadolu'nun elverişli iklim koşulları nedeniyle tarihi çağlardan itibaren büyük ölçüde yerleşmelere sahne olmuş, bunun neticesinde de çeşitli uygarlıkların kurulduğu ve geliştiği bir alan haline gelmiştir.

Bu bakımdan Türkiye Doğu ile Batı medeniyetlerine köprü olmuştur.

Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerin sıcak denizlere ulaşabilmesi için İstanbul ve Çanakkale boğazlarından geçmesi gerekir. Özellikle SSCB'nin dağılmasından sonra kurulan yeni cumhuriyetler, deniz ticaretine büyük önem vermektedirler.

Türkiye, petrol bakımından yeterli kaynaklara sahip olmamakla birlikte, zengin petrol ve doğalgaz yataklarına sahip doğu ve Ortadoğu ülkelerine yakın olması jeopolitik bakımdan önemli bir avantajdır. (Bakü-Tiflis-Ceyhan, Kerkük-Yumurtalık petrol boru hatları, Mavi Akım ve Nabucco...)

Türkiye, ılıman iklim kuşağında yer almakta ve aynı dönemde 4 mevsim birden yaşanabilmektedir. Bu koşullar, turizm bakımından da önemli olup, yılda yaklaşık **30 milyonu aşan yabancı turist ve 22-23 milyar Dolar turizm gelirin**e ulaşılmıştır.

Türkiye, Batı ve Doğu uygarlıklarının bir sentezidir. Batı demokrasisi, gelişerek Türkiye'ye de ulaşmıştır. Türkiye'den Doğuya gidildikçe demokrasi yönetimi kaybolmaktadır. Türkiye, demokrasi bakımından da bir geçiş köprüsüdür.

Gelişmiş Avrupa ülkelerinin yeraltı kaynakları tükenmek üzeredir.

Kafkaslarda ve Ortadoğu'da yeterince bulunan, doğal kaynakların (doğal gaz, petrol vb...) buralara ulaştırılmasında en önemli yollardan biri, yine Türkiye'den geçmektedir.

Türkiye'nin genç bir nüfusu vardır. Bu durum, iyi değerlendirildiği takdirde, Avrupa ülkelerinde nüfusun büyük kısmının yaşlı olması nedeniyle önem taşımaktadır.

Konumu; Türkiye'nin stratejik bakımda ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir.

Türkiye, 24 Ekim 1945'de Birleşmiş Milletlere, 1951'de de NATO'ya katılmış ve uluslararası organizasyonlarda görev almaya başlamıştır.

Türkiye, sahip olduğu değerler ve çevresinde bulunan ülkelerin siyasi-sosyal yapıları ve bunların küresel yansımaları dikkate alındığında önemli sorunların yaşandığı bir bölgede yer almaktadır. Türkiye jeopolitiğinin en önemli unsurlarından biri olarak milyonlarca km²'ye yayılan Türk nüfusu gösterilmektedir.

Türkiye Jeopolitiğinin önemli unsuru bir diğeri dindir. Çevresinde bulunan diğer Müslüman ülkelerin etnik açıdan farklı olmaları ya da, diğer dinlere mensup ülkelerin sınır komşusu olması farklı dinlerin temas alanı olması bakımından önemlidir.

Türkiye'nin, AB üyesi Bulgaristan ve Yunanistan dışındaki komşularıyla yönetim biçim ve anlayışları bakımından farklılıklar bulunmakta bu da, ana hatlarıyla iki medeniyeti birbirinden ayıran konumda bulunduğunu göstermektedir.

Gürcistan, 5.5 milyon nüfuslu küçük bir ülke olarak kendi içinde bazı sorunlar yaşamakla birlikte Türkiye açısından en sorunsuz komşularından biridir.

Ermenistan; 3.5 milyon civarında nüfusu olmakla birlikte oldukça homojen bir yapısı vardır. Sınır komşularının çoğuyla sorunlar yaşamaktadır.

En önemli sorunu ise Karabağ oluşturmaktadır. Karabağ'la birlikte Azerbaycan topraklarının % 20'sini işgal eden Ermenistan özellikle dış destek ve diasporasının etkisiyle bu alandaki uzlaşmaz tutumunu sürdürmektedir.

Tarih boyunca Romalılar, Persler ve Bizanslılar tarafından Anadolu'nun bir yerinden diğerine sürülen, savaşlara itilen ve ezilen Ermeniler, Türklerin Anadolu'ya girişinden sonra en iyi dönemlerinden birini yaşamışlardır.

Osmanlı devletinin sağladığı olanaklardan gayr-i Müslimler içinde en çok faydalananlar Ermenilerdir. Ticarete, zanaatta, çiftçilikte ve idari işlerde yükselme fırsatını elde etmişler ve devlete bağlı, milletle kaynaşmış ve anlaşmış olduklarından dolayı "**millet-i sadıka**" olarak kabul edilmişlerdir.

Türkçe konuşan, ayinlerini bile Türkçe yapan bu topluluktan devlet kademelerinde önemli görevlere yükselenler, bakanlık, müsteşarlık yapanlar olmuştur.

Ancak Osmanlı devletinin zayıflamaya başladığı dönemde Avrupa'nın müdahalesiyle, Türk-Ermeni ilişkilerinde bozulma başlamıştır. Batılıların etkisiyle Ermeniler; dini, kültürel, ticari, sosyal ve siyasi açılardan Türk toplumundan uzaklaştırılmaya çalışılmıştır.

Sonuçta, çoğu kez Türklerin zararlı çıktığı trajik olaylar başlamış, Doğu Anadolu'da başlatılan ve İstanbul'a kadar yayılan isyan hareketlerinde binlerce Türk ve Ermeni hayatını kaybetmiştir.

İran; komşularımız içinde en fazla nüfusa sahip olan (yaklaşık 75 Milyon) ülkedir. Din esaslı bir cumhuriyetle yönetilen İran'da oligarşik bir yapı da söz konusudur.

IRAK

Türkiye'nin, güneydoğusunda bulunan Irak yaklaşık 28 milyon nüfusa sahiptir. Irak, dünyanın en eski medeniyetlerine ev sahipliği yapan Aşağı Mezopotamya bölgesinde kurulmuş bir devlettir.

Irak, Orta Doğu'da, stratejik konumuyla, sahip olduğu petrol rezervleri ile önemli bir ülke olup, Suudi Arabistan'dan sonra dünyanın en büyük ikinci petrol rezervlerine sahiptir.

Irak, uzun yıllar Birleşik Krallığın hakimiyeti altında idare edilmiştir. Birleşik Krallığın 1971'de Orta Doğu'dan tamamen çekilmesi ile, bölge üzerinde ABD başlıca güç olmaya başlamıştır.

İran-İrak Savaşı, 1980-1988 yılları

arasında yapılmıştır. Bir milyon

kişinin ölümüne, 150 milyar

Amerikan Doları maddi hasara,

her iki ülkede de ağır yıkımlara

yol açmıştır. Irak'ın zaferleri ile

başlayan savaş, İran'ın direnmesiyle yıpratma savaşına dönüşmüş ve galibi olmadan sonuçlanmıştır.

Saddam Hüseyin'in Kuveyt'i işgali ile başlayan ABD-İrak savaşı ülkeyi büyük bir kaos ortamına

sürüklemiştir. Sahipsiz alanlar ve buralarda terörist faaliyetler ortaya çıkmış, Saddam Hüseyin'in idam

edilmesi ve ABD'nin yönetimi ele geçirmesi ile başlayan süreçte Irak'ın ülke bütünlüğü tehlikeye girmiştir.

SURİYE

19 milyon nüfuslu Suriye'nin, yüzölçümü 185.180 km² dir. kuzey ve kuzeybatıdan Türkiye, doğudan Irak, güneyden Ürdün, batıdan İsrail, Lübnan ve Akdeniz ile çevrilidir.

1517 yılından itibaren Osmanlı idaresinde kalan Suriye; 1920'den 1946'ya kadar da Fransa'nın yönetiminde kalmış, özerk statüdeki Hatay devleti 1939'da Türkiye'ye katılmış, 1946'daki bağımsızlık ilânından sonra, 1958 de, Mısır ile **Birleşik Arap Cumhuriyeti**'ni kurmuştur. Bu birliktelik, 3 yıl sürmüş ve iki ülke 1961 yılında ayrılmıştır.

Suriye, Altı Gün Savaşı'nda **Golan Tepelerini** kaybetmiş, İsrail, 1981 de burayı tek taraflı olarak işgal etmiştir.

1970'de itibaren **Baas partisi** ve **H.Esat**'in kontrolüne giren ülke SSCB başta olmak üzere güçlü ülkelerle diplomatik ilişkilerini geliştirmiştir.

GAP ve terörist faaliyetlere göz yumması nedeniyle bir dönem Türkiye ile ciddi bir krizin eşiğinden dönen Suriye ile günümüzde ilişkiler normalleşme yoluna girmiş, ancak bu kez de Suriye'nin kendi içinde yaşadığı sorunlar nedeniyle istikrarsızlık artmıştır.

BÖLÜM 8

8.DEĞİŞEN DÜNYA VE TÜRKİYE

II. Dünya savaşıdan sonra yaşanan gelişmeler, siyasi coğrafya açısından önemli oluşumları ve gelişmeleri yansıtmaktadır.

Özellikle 1950'lerdeki durumla 2000'li yıllar karşılaştırıldığında belirgin bir farklılık bulunmaktadır. Önce, SSCB ve ABD'nin kendilerini destekleyen ülkelerle birlikte oluşturduğu, iki kutuplu bir dünya ve bu süreçte bağımsızlıklarını yeni kazanan III. Dünya ülkeleri genel durumu yansıtmaktadır.

II. Dünya Savaşı'nın ekonomik ve siyasi sonuçları dünya genelinde büyük olumsuzluklar meydana getirmiştir.

Böyle bir savaşın tekrarlanmaması için arayış içinde bulunan ülkeler, **BM** ve **AB** gibi uluslar arası etkinliği yüksek örgütler oluşturmaya başlamışlardır.

1950-2000 döneminde dünyadaki önemli olaylar;

1970'lere kadarki gelişimi dikkate alınarak, nerdeyse sınırsız biçimde büyümeye devam edeceği düşünülen Varşova Paktı'nın etkisi, 90'ların başındaki gelişmelerle son bulmuştur...

II. Dünya savaşı sonrasında sömürge olan ülkeler farklı biçimlerde de olsa, bağımsızlıklarını kazanmışlardır...

Bağımsızlıklarını kazanan ülkelere bazıları, bu dönemde açlık ya da iç savaşların pençesine düşmüştür...

SSCB'den bağımsızlığını kazanan 15 yeni devlet ile Yugoslavya'nın parçalanması sonucunda Avrupa haritası değişmiştir.

Ortadoğu'daki petrolün kontrol altına alınmasını hedefleyen Körfez savaşları ve uluslararası terörizm faaliyetleri...

Eskiden Varşova paktının üyesi olan bir grup ülke (Letonya, Slovakya, Slovenya, Romanya, Çek Cum.) NATO üyesi olmuş, Bulgaristan, Macaristan, Polonya, Estonya gibi Doğu bloğu ülkeleri AB üyesi olmuştur...

Küreselleşme ile uluslararası sermaye hareketliliği artmış, komünist yönetimli Çin, en büyük Kapitalizm alanı olmuştur.

21.YY'ın başlarında, yönetim biçimleri büyük oranda değişmiş, monarşi, otokrasi ve sömürge devletleri yok denecek kadar azalmıştır...

1950'lerden sonra Türkiye'deki önemli olaylar;

1950 Demokrat parti iktidarı ile kalkınma stratejileri değişmiş, örneğin demiryolu yerine karayolları ön plana çıkartılmış, hızlı şehirleşme ile kıır-kent nüfusu oranları zaman içinde yer değiştirmiştir.

1960 ihtilalinden sonraki dönemde yapılan darbeler ve muhtıralarla demokrasi kesintiye uğramış, 1980 öncesi sağ-sol çatışmaları ile önemli kayıplar yaşanmıştır.

1983 seçimleri ile iktidara gelen **Turgut Özal** liderliğindeki ANAP, seçmen profilinin önemli ölçüde değişmesini sağlamıştır.

Bu dönemde özelleşme ve yabancı sermaye girişinin artması, teknolojik gelişmeler, refah düzeyi ve insan hakları alanındaki iyileşmeler ile Anayasada yapılan bazı değişiklikler olumlu kabul edilen başlıca gelişmelerdir...

Özal döneminden sonra koalisyon hükümetleri dönemine girilmiş, 2001 ekonomik krizi yaşanmış, AB'ye adaylık başvurusu kabul edilmiştir.

2002 seçimlerinde ise, yaşanan ekonomik krizin de etkisiyle önceki hükümeti oluşturan partiler meclis dışında kalmış, AKP iktidara gelmiş ve bu dönemde de AB müzakereleri başlatılmıştır...

TBMM'de Cumhurbaşkanı seçimiyle ilgili yaşanan sorunlardan sonra, 2007'de yapılan referandum ile Cumhurbaşkanının halk oylaması ile seçilmesi kabul edilmiştir...

BÖLÜM 9

9.PAKT VE BİRLİKLER

Birleşmiş Milletler (BM)

Avrupa Birliği (AB)

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ)

Arap Birliği (Arap Ligi)

Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT)

İngiliz Milletler Topluluğu (Commonwealth)

G7 ve G8 Ülkeleri

Gelişmekte Olan 8 Ülke (D8)

Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC)

İslam Konferansı Örgütü (İKÖ)

Dünyada yaşanan gelişmelerle yeni ekonomik ve siyasi koşullar çok sayıda ülke, eskiye oranla daha istikrarsız ve tam güvenlikten yoksun durumdadır. Ülkelerin güvenliklerini tek başlarına sağlamalarının nerdeyse olanaksız hale gelmesiyle, devletler arasında giderek artan işbirliği arayışlarına girişmişlerdir.

Bu çerçevede, II. Dünya Savaşı sonrasında en önemli gelişmelerinden biri de dünyanın yeniden şekillenmesini sağlayacak birlik ve paktların kurulmasıdır.

Dünyada sürekli barışı sağlamak üzere kurulan ve 192 üyeye ulaşan BM, bu oluşumların en önemlisidir.

NATO, Varşova Paktı, OPEC, AB, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü, G-7, G-20, D-8 ülkeleri gibi geniş katılımlı ve **Afrika Birliği, AND Topluluğu** (G. Amerika), **ASEAN** (G.dğ. Asya), **NAFTA** (K.Amerika), **SAARC** (G.Asya Bölgesel İşbirliği Teşkilatı)...gibi bölgesel işbirliği amacıyla kurulan çok sayıda örgüt bulunmaktadır.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER (BM)

Birleşmiş Milletlerin ilk çekirdeği sayılabilecek oluşum; **Milletler Cemiyetidir**. Bu yapılanma; 10 Ocak 1920'de "çeşitli ülkeler arasında yaşanabilecek sorunları barışçı yollarla çözmek amacıyla", **Cemiyet-i Akvam** adıyla İsviçre'de kurulmuştur.

Türkiye, bu örgüte, davetli olarak 1932 yılında katılan ilk ülkedir.

Tüm çabalarına rağmen II. Dünya Savaşı'nın çıkmasını engelleyemeyen örgütün, 18 Nisan 1946'da dağılmasına karar verilmiştir.

I. ve II. Dünya savaşlarında büyük yıkımlarla çıkan ve yeni bir dünya savaşının çıkmasını engellemek isteyen ülkelerin anlaşmasıyla, **Roosevelt, Churchill** ve **Stalin** tarafından, **BM**'in temeli atılmış, Yalta Konferansı ile çalışmalar tamamlanmış ve 24 Ekim 1945'de New York'ta kurulmuştur.

BM, davetli kurucu ülke olan Türkiye dahil, 51 üye ile kurulmuş ve üye sayısı günümüzde 192'ye ulaşmıştır.

BM, New York'taki genel merkezinden yürütülmekte ve üye ülkelerle düzenli yapılan toplantılar yine bu genel merkezde gerçekleştirilmektedir.

Örgüt yapısal olarak çeşitli bölümlere ayrılmıştır; **Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Yönetim Konseyi, Genel Sekreterlik ve Uluslararası Adalet Divanı**... gibi

En önemli yapılanmalardan biri olan; **Güvenlik Konseyi** on beş ülkeden oluşur. Bu üyelere beşi, veto yetkisine sahip daimi üyeler, diğerleri ise iki yıllığına seçilen ülkelerdir.

Güvenlik Konseyinin daimi üyeleri; **ABD, Rusya, Çin Halk Cumhuriyeti, Birleşik Krallık ve Fransa'dır**. Güvenlik Konseyinin karar alabilmesi için 9/15 oranında kabul oyu ve daimi üyelere herhangi birisinin de veto hakkını kullanmaması gereklidir.

BM, dünya barışını korumak ve geliştirmek, ülkeler arasındaki sorunları çözmek, ekonomik ve sosyal program ve yapılanmaları destekleyerek kalkınma sorunlarını da çözmeyi hedefleyen en önemli örgüttür.

BM, güvenlik dışında, sağlık, eğitim, gıda gibi temel alanlarda kurulan çok sayıda alt yapılanması ile dünya üzerinde çok önemli çalışmaları üstlenen ve bütçesinin önemli bir kısmını bu alanlarda kullanan bir örgüttür...

AVRUPA BİRLİĞİ (AB/ EUROPEAN UNION)

Avrupa Birliği'nin temelini, II. Dünya Savaşı sonrasında sanayi bakımından iki temel hammadde olan kömür ve çelik sektörünü güçlendirmek ve bunları uluslar üstü bir otorite ile kontrol ederek barışı sürdürmek amacıyla Fransa dışişleri Bakanı **Schuman**'ın çağrısı ile 1951'de kurulan **Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu** oluşturmaktadır.

Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, 18 Nisan 1951'de **Belçika, Almanya, Fransa, Hollanda, Lüksemburg ve İtalya** arasında 1951'de imzalanan Paris Antlaşması ile kurulmuştur.

Aynı ülkelerin imzaladığı 25 Mart 1957 tarihli Roma Antlaşması ile de **Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (Euratom)** oluşuma eklenmiş ve bu anlaşmayla, **Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET)** kurulmuş oldu.

1958'de yürürlüğe giren Roma Antlaşması üye ülkeler arasında önce gümrük birliğini, yani malların gümrük vergisi ödenmeksizin üye ülkeler arasında serbestçe alınıp satılmasını öngörmüştür.

Roma Antlaşması'nın nihai hedefi sadece ekonomik değil tarım, ulaştırma, rekabet gibi birçok alanda ortak politikalar oluşturulması, ekonomik politikaların yakınlaştırılması, ekonomik ve parasal birlik kurulması, ortak bir dış politika ve güvenlik politikası oluşturulmasıdır.

Belirtilen bu amaçlara, süreç içerisinde daha sonra imzalanan olan diğer anlaşmalarla aşamalı olarak ulaşılmaya çalışılmıştır.

Halen, **Maastricht (1992) Antlaşması** AB'yi kuran antlaşma olarak kabul edilmektedir.

Amsterdam Antlaşması (1999) ve **Nice Antlaşması (2003)** sonrasında Avrupa Birliği, bazı üyeler dışında para birliğine girmiş (Avro), Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikasını benimsemiş, Adalet ve İçişlerinde, hukuksal işbirliğine karar vermiştir.

Üye ülkeler ve topluluğun gelişimi;

1951-1957 yıllarında toplulukta bulunan altı kurucu üye; **Belçika, Fransa, B. Almanya, İtalya, Lüksemburg, ve Hollanda**'dır.

Bu ülkelere;1973'te: **Danimarka, İrlanda ve Birleşik Krallık,**

1981'de: **Yunanistan**

1986'da: **Portekiz ve İspanya**

1990'da: **Doğu ve Batı Almanya**'nın birleşmesiyle, üye sayısı artmamasına rağmen sınırları genişlemiş ve nüfusu artmıştır.

1995'te: **Avusturya, Finlandiya ve İsveç**

2004'te: **GKRK, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Slovakya, Slovenya**

2007'de: **Bulgaristan ve Romanya** ... katılmıştır.

1 Ocak 2007 genişlemesi sonucunda, AB'nin üye sayısı 27 olmuştur.

Türkiye ve Avrupa Birliği İlişkileri

Türkiye, 25 Mart 1957'de, Roma Antlaşması'yla kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye olmak için, **1959** yılında başvuruda bulunmuştur.

12 Eylül 1963'de imzalanan **Ankara Antlaşması** ile **Türkiye** ve **AET** arasında bir ortaklık çattısı

12 Eylül Darbesi AET ile Türkiye arasındaki ilişkilerin dondurulmasına yol açmış, 1983 de çok partili seçimlerin yapılması üzerine Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki ilişkiler yeniden canlanmıştır.

14 Nisan 1987 tarihinde Türkiye resmen tam üyelik başvurusunda bulundu.

AB ile bütünleşmenin ilk aşaması olarak **1 Ocak 1996'da, Avrupa Birliği'yle Gümrük Birliği'ne girildi.**

AB ülkeleri, **17 Aralık 2004**'de Türkiye'nin katılım müzakerelerinin **3 Ekim 2005** tarihinde başlamasını kararlaştırmış olup, müzakerelerin ne kadar sürede tamamlanacağı konusunda kesin bir karar verilmemiştir...

KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI (KEİ)

KEİ ile ilgili ilk toplantı Türkiye'nin girişimi ile 19 Aralık 1990'da Ankara'da yapılmıştır. Toplantıda, **Türkiye, SSCB, Romanya ve Bulgaristan**'ın delegeleri ile, Azerbaycan, Gürcistan, Moldova ve Ermenistan Cumhuriyetleri'nin temsilcileri yer almıştır.

Taraflar, Türkiye tarafından önerilen işbirliğini taslağı üzerinde çalışmışlar, sonuç bildirgesinde **Karadeniz Ekonomik İşbirliği**'nin kurulmasını kararlaştırmışlardır.

KEİ Anlaşması, **25 Haziran 1992** tarihinde İstanbul'da düzenlenen zirve toplantısında; *Türkiye, Arnavutluk, Romanya, Rusya, Bulgaristan, Ukrayna, Gürcistan, Moldavya, Azerbaycan, Ermenistan ve Yunanistan* tarafından imzalanmıştır.

Yaklaşık 330 milyon nüfus ve 11 milyon Km² yüzölçümüne sahip olmasına karşın, üye ülkeler arasındaki ekonomik ve siyasi sorunlar nedeniyle **KEİ** örgütü arasındaki işbirliği beklenen düzeye ulaşamamıştır.

Avusturya, Almanya, ABD, Beyaz Rusya, Çek Cum., Fransa, Hırvatistan, İsrail, İtalya, Mısır, Polonya, Slovakya ve Tunus gözlemci statüsündeki diğer ülkelerdir.

ARAP BİRLİĞİ

Üye ülkeler arasında işbirliği ve ortak politikalar oluşturmak üzere; **Mısır, Irak, Ürdün, S. Arabistan, Suriye, Lübnan ve Yemen** tarafından **22 Mart 1945** tarihinde kurulan, etnik kökenli bir bölgesel bir uluslararası örgüttür.

Kuruluşun merkezi **Kahire** olup, Mısır'ın üyeliğinin, 1979'da, İsrail ile imzalanan **Camp David** antlaşması sebebiyle askıya alınmasıyla Tunus'a nakledilmiştir.

Arap Birliği, II. Dünya Savaşı sonrasında sömürgecilğe karşı mücadelede etkin bir örgüt haline gelmiş, daha sonra bağımsızlıklarını kazanan **Libya, Sudan, Fas, Tunus, Kuveyt, Cezayir, G. Yemen, Bahreyn, Umman, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Moritanya, Somali, Filistin Kurtuluş Teşkilatı, ve Cibuti'nin** katılımı ile üye sayısı 22'ye ulaşmıştır.

Dünya'nın en sorunlu bölgesindeki ülkelerden oluşan birlik, özellikle son dönemde uluslararası sorunlarda fikir birliği oluşturamamaktadır...

BAĞIMSIZ DEVLETLER TOPLULUĞU (BDT)

Rusya Federasyonu, Ukrayna ve Beyaz Rusya, 8 Aralık 1991'de SSCB'nin resmen sonlandırılmasını kararlaştırmışlar ve Bağımsız Devletler Topluluğu anlaşmasını **21 Aralık 1991** de Baltık Devletleri ve Gürcistan hariç, tüm eski SSCB devletlerinin katılımıyla imzalamışlardır.

Gürcistan, bu anlaşmayı 1993'de imzalamış 2009'da bu oluşumdan tekrar ayrılmıştır.

Üye ülkeler; **Azerbaycan, Beyaz Rusya, Ermenistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Özbekistan, Tacikistan, Rusya Federasyonu ve Ukrayna**'dır.

BDT pazarı yaklaşık 240 milyonluk nüfusu ve 21.5 milyon Km² yüzölçümü ile dünyanın en büyük pazarların biridir.

SSCB'nin dağılmasının ardından Sovyet sistemine göre örgütlenen devlet yapısını ayakta tutabilmek ve birbirine bağımlı olan yapılar arasındaki ekonomik ve sosyal ilişkileri sürdürebilmek, topluluğun en önem hedefi olup, alt örgütleri ile de güçlü bir siyasi yapıya sahiptir.

İNGİLİZ MİLLETLER TOPLULUĞU (COMMONWEALTH)

Birleşik krallık ile bazı eski sömürgelerinden oluşan topluluk 1931 yılında bir kısmı gönüllü bir kısmı ise zorunlu olarak katılan üyelere oluşmaktadır.

Eskiden Büyük Britanya'ya bağlı bazı devletlerden meydana gelen topluluk üyesi ülkeler, bağımsızlıklarını kazandıktan sonra da İngiltere'yle dostluk ve işbirliğini sürdürmeyi, Büyük Britanya kralını, birliğin sembolik lideri olarak tanımayı kabul etmişlerdir.

1947'de Hindistan'ın bağımsızlığını kazanmasından sonra, çok sayıda ülkeye bağımsızlık tanınması ile milletler topluluğu yeniden tanımlanmıştır.

1948'de Hindistan, Pakistan ve Seylan, Avrupalı olmayanlardan meydana gelen ilk ülkeler olarak milletler topluluğuna üye oldular.

1948'de İrlanda, 1961'de G. Afrika ve 1972'de Pakistan birlikten ayrılan ülkelerdir.

İngiliz milletler topluluğu çeşitli ilişkileri kapsayan bir farklı yapıya sahiptir. Özellikle eski dominyonlar için geçerli olan duygu bağı yanında, ticaret, yatırım ve para anlaşmaları, göçler, ortak eğitim, meslekî ve hukuki miras konuları öne çıkmaktadır. Bu nedenle, 1950'den sonra bağımsızlığını kazanan devletlerin çoğu milletler topluluğuna üye olmuşlardır.

İngiltere'nin tarihi sömürge sistemini sürdürmesi amacıyla oluşturduğu topluluk, zaman içinde doğal kaynakların tükenmeye başlamasıyla, İngiltere'ye bir göç dalgası yaratmış ve önemli bir göçmen sorunu oluşturmuştur.

Halen, 52 üyesi bulunan topluluktaki bazı kaynakları tükenmiş, yoksul ülkeler bağımsız olmamakta çok kararlıdır.

Bu durum, İngiltere için önemli bir sorun olmakla birlikte, BM'deki sayısal üstünlük ise önemli bir avantaj sağlamaktadır.

G7-G8 ÜLKELERİ

G-7 Oluşumu en zengin sanayileşmiş ülkeler tarafından ekonomik politikalarda işbirliği sağlamak amacıyla 1975 yılında kurulmuştur.

G-7; **Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, İngiltere ve ABD**'den oluşmaktadır. G-7'nin üye sayısı 1976'da Kanada'nın katılımından sonra sabitlenmiştir. Bununla birlikte, 1977'den bu yana Avrupa Birliği'nin temsilcileri de zirve toplantılarına katılmaktadırlar.

Rusya'nın, 1991'deki katılımı ile birlikte G8 ülkeleri olarak tanımlanmaktadır. Bu ülkeler, tüm dünya ticaret ve ekonomisinin yaklaşık 2/3 sini yönetmektedirler...

GELİŞMEKTE OLAN 8 ÜLKE (D8)

D-8, gelişmekte olan 8 ülkeyi ifade eden kuruluştur. 15 Haziran 1997'deki antlaşma ile bir araya gelen ülkeler; **Türkiye, İran, Pakistan, Bangladeş, Malezya, Endonezya, Mısır ve Nijerya**'dır. Aynı zamanda İKÖ'nün de üyeleri olan, D-8 üyeleri, doğal kaynakları, nüfusları ve pazar potansiyellerinden dolayı bölgelerinde önemli konum arz etmektedirler. D-8'in daimi sekreteryası İstanbul'dadır.

D-8 ülkelerinin toplam nüfusu 1.3 milyara yakın olmakla birlikte bu büyük kitlenin ekonomik ve siyasi birlikteliği istenilen düzeyde değildir...

PETROL İHRAÇ EDEN ÜLKELER ÖRGÜTÜ (OPEC)

OPEC, (Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü) petrol ihraç eden 13 ülkenin oluşturduğu bir konfederasyondur.

1960'ta, ham petrol fiyatlarındaki düşüşü durdurmak için, Venezuela'nın teklifiyle kurulan örgütün üyeleri; **Venezuela, İran, Irak, S. Arabistan, Kuveyt, Katar, Libya, Endonezya, Abu Dabi, Birleşik Arap Emirlikleri, Cezayir, Nijerya, Ekvador, Gabon (1975-1995) ve Angola**'dır.

Dünya petrol üretiminin denetimini elinde tutan ve dünya petrol üretiminin yaklaşık yarısını sağlayan **OPEC**, ham petrol rezervlerinin üçte ikisine, doğal gaz rezervlerinin de üçte birine sahip olması nedeniyle büyük bir stratejik öneme sahiptir.

İSLAM KONFERANSI ÖRGÜTÜ (İKÖ)

İslam ülkeleri arasında dayanışma ve işbirliğini geliştirmek amacıyla Suudi Arabistan Kralı'nın 1966 yılında "İslam Birliği" sloganı, daha sonra Fas Kralı'nın 1969 yılında "İslam Dayanışması" fikrinin somutlaşmasıyla kurulmuştur.

İslam dünyasını ilgilendiren gelişmeler ve Kudüs'te El Aksa mescidinin yakılması üzerine, S. Arabistan ve Fas Kralı'nın girişimleri ile 1969'da 1. İslam Zirvesi Konferansı Rabat'ta toplanmış, Türkiye, zirveye Dışişleri Bakanı başkanlığında bir heyetle katılmıştır.

Halen 57 üyesi bulunan örgüte, KKTC dahil, 5 ülke gözlemci statüsünde katılmaktadır.

İKÖ'nün temel amacı;

Üye devletlerarasında İslam dayanışmasını geliştirmek,

İktisadi, sosyal, kültürel, bilimsel ve diğler önemli faaliyet sahalarında üye devletlerarasında işbirliğini güçlendirmek ve uluslararası örgütlerde üye devletler arasında dayanışmayı yürütmek, Üye devletler ile diğler ülkeler arasında işbirliği ve anlayışı geliştirmeye elverişli ortam yaratmaktır... Örgütün aldığı kararlar bağlayıcılığı olmayan tavsiye niteliğindeki kararlar olup, örgüte bağlı çok sayıda alt kuruluş bulunmaktadır (Uluslar arası İslam Haber Ajansı, İslam Kalkınma Bankası, İslam Dayanışma Fonu...)